

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 5. decembra 1860.

Našim kmetom in rokodelcom!

Časi so slabi, denarja povsod manjka, in manj premožni pa pošteni kmet ali rokodellec je dostikrat v hudi stiski, da ne vé, kje bi pomoči dobil, čeravno bi mu bilo včasih že s kakimi 20 ali 50 goldinarji pomagano; gorjé mu, ako pride odertniku v pest, ki mu počasi s polaknjemimi „ne boj se vruga!“ kožo odere.

Iz teh stisk zamorejo vprihodnje naši kmetje in rokodelci priti, ako bojo v vsaki deželi hranilnice ali šparkase zvesto spolnovale, kar jim na serce poklada ministerski razpis od 20. listopada, ki je bil c. kr. poglavarstvom po vseh naših deželah poslan, da ga dajo vsaki hranilnici na znanje.

Ta razpis so „Novice“ že v svojem poslednjem listu ob kratkem na znanje dale, ko so rekle, naj hranilnice ali šparkase iz svoje zaloge ali iz svojega lastnega premoženja začnejo malim pa zaupanja vrednim kmetom in rokodelcom na njih osebni kredit, to je, na njih pošteni obraz brez posebnih pečatov in navadnega vtabuliranja, kakih 10, 20, 30 noter do 100 gold. proti temu na pōsodo dajati, da s primernimi činži dolg polagoma plačajo.

Danes pristavimo unemu razglasu še nekaj več, kar se bere v pismu, ki ga je ministerstvo po deželnih poglavarstvih vsem hranilnicam poslalo in jim naročilo, naj ta blagi namen izpeljejo same tako, kakor okoljščine in potrebe vsake dežele zahtevajo.

Namen teh posojilnic — pravi ministersko pismo — je, da posodijo od 10 do 100 gold. malim kmetom in rokodelcom, ki so znani, pošteni in pridni ljudje, pa so v dnarnih stiskah in nesrečah, katerih niso sami krivi, če so, postavimo, pogoreli, jim je živina pocerкала, toča, slana ali kaka druga uima pridelek vzela, da še semena nimajo, nimajo potrebnega orodja ali če rokodelcom kako drugače brez njih krivice dnarja zmanjka in tako dalje. Te posojila naj se jim dajo samo na pošten obraz proti temu, da postavni činž (obrest) odrajtajo in svoj dolg v določenih ne pretežavnih brištih poplačajo. Te posojila pa niso milodari ali almožnja in se morejo le takim dati, od katerih je upati, da bojo posojila povernili in da bojo s posojilom zadrege rešeni.

Hranilnice naj ločijo te posojilnice od drugega svojega gospodarstva.

Dajejo naj se take posojila na prošnje pisma ali pa na prošnjo z besedo; kadar hranilnica človeka ne pozná, naj soseskini možje ali predstojniki rokodelskega društva potrebo in poštenost prosivca poterdijo.

Dokler nimajo hranilnice dosti lastnega premoženja čez svoje potrebe, naj posojila dajejo le kmetom in obertnikom v svojem kraju; ktere ga imajo pa več, naj posojila razširijo čez celo deželo.

To je poglaviten zapopadek ministerskega razpisa.

Pričakovati je, da bojo v vsaki deželi hranilnice same kmali na znanje dale, kdaj in kako bojo odperle posojilnice.

Nadjamo se, da bojo zvesto spolnovale, kar je deželi v prid in revnim kmetom in rokodelcom v pripomoč!

„Kadaj“ derva največ gorkote dajo?

Govoril sem že v „Novicah“ o terpežnosti lesá; naj še danes podam nekoliko verstic o drugi važni lastnosti lesá, namreč o gorljivosti in naj v kratkem povem, kadaj derva največ gorkote dajo in kako naj tedaj gospodinje kurijo.

Če zapalimo več ali manj lesa, bo ta tudi več ali manj zgorljive snovi oddal in tako napravil gorkoto, katero merimo po tem, da opazujemo, kako visoka je stopnja in kako dolgo terpi. To lastnost lesa, gorljivih snovi oddati in gorkoto narejati, pa imenujemo — gorljivost.

Pravi les obstoji iz 51 odstotkov ogeleca, 6 odstotkov vodena, 41 do 44 odstotkov kiselca in $\frac{1}{2}$ do 3 odstotkov rudinskih stvari.

Da derva gorijo in po tem ogenj in toploto napravljajo, se pa zgodi zato, ker se zgorljivi deli lesá, tedaj posebno ogele s kiselcom, v zraku združijo kot plameči ali sopuhni izvodi, kakor ogelejno-kislina in voda, pobegnejo ali pa kot terdi deli v pepélu zaostanejo. Kadar derva gorijo, lahko vidimo tri dōbe gorenja, namreč: 1) kadar se derva užgejo, 2) kadar plamtijo in 3) kadar potem žerjavijo.

Da bodo derva goréle, se jim mora s posojeno gorkoto podnetiti, da se do določne stopnje pregrejejo. To prvo pregrevanje lesa pa stori, da se izsopari mokrota (vlaga), ki je šče v njem. Sopuh pa, ki pri tej priložnosti iz lesa beži, poteguje mnogo gorkote na-se, katero po tem takem ogenj brez vsega dobička zgubi. Toraj kolikor manj suh je les, ki se v ogenj dene, toliko več gorkote potrebuje, se posuši, in toliko več toplote gré pri priziganji v zgubo. Zato se tisti gospodarji in gospodinje celó motijo, ki mislijo, da je bolje gospodarstvo, ako vlažne derva za kurjavo rabijo.

Če se pa popolnoma posušene derva podkurijo, je ta zguba na gorkoti le majhna in moč ognja toliko večá. Plamtjenje sopuhov, ki se po vročini razvijejo, razdeli po gorečem lesu največ toplote in potrebuje prostega zraka. Ako se plamen po pomanjkanji sape ali zraka in po brezmernem dokladanji moti in pači, ali pa če se ogenj ne more po celem poveršji lesá razprostirati, tedaj derva le nepopolnoma gorijo, in ne le veliko zgorljive snovi pobegne kot sajevina, ki se ni bila unela, ampak ostane tudi več nepogorelih ostankov. Največjo moč ima plamen, toraj le tedaj, kadar dovolj unanjega zraka (sape) na-nj vleče in piha in se gorenje ne moti, in kadar je plamen primerno in enako razdeljen čez vse derva, posebno ako so manj suhe. Toraj je veliko bolje, da se s podkladanjem novih derv čaka, dokler plamen popolnoma dogori in preneha, in se še le potle ne predeblih pa kratkih derv podpali. To stori, da ima ogenj potle večjo moč. Pri tem pa pazi še na to, da derv ne položiš s skorjasto stranjo na žerjavico, ker bi blizo ognja ležeča skorja ali lub motila enakomerno anemanje lesá.